

Několik úvah o průzkumu nepřítele v soudobých podmínkách

Podplukovník Ján Bačkovský

Abychom lépe pochopili význam průzkumu v soudobých operacích, všimněme si blíže vlivu nových prostředků na rozsah úkolů průzkumu, složitost a jeho možnosti.

V minulé válce těžiště průzkumu i na operačním stupni spočívalo v taktické hloubce, ve které byla soustředěna převážná většina sil a prostředků nepřítele. Sledování operačních záloh nepřítele, vzhledem k rozsáhlosti cílů a jejich pohyblivosti teoreticky vzato nedělalo dobře vycvičeným osádkám průzkumného letectva, průzkumným jednotkám a skupinám zvláštní potíže. V podstatě šlo o zjištění prostoru jejich rozmístění, přibližnou sílu, zejména v tancích a dělostřelectvu a sledování jejich pohybu. Zkušené štáby již byly schopny z těchto zpráv činnost nepřítele samy vydedukovat. Dostatek času bylo na předávání zpráv a na potřebná opatření. Ze zbraní nepřítele v hloubce jeho zázemí bylo sledováno jediné letectvo a jeho manévry. To jediné bylo schopné provádět úderu na velké vzdálenosti.

Atomové zbraně, raketové prostředky a zvýšená mobilnost vojsk situaci zásadně mění. Nejenže se zvětšily prostory operační činnosti a možnosti rychlého manévru vojsk z jednoho směru na druhý, ale také vzniklo velké množství samostatných cílů, které vzhledem ke své povaze musí být včas zjištěny a ničeny. A právě tyto samostatné a svou povahou velmi závažné cíle, kterými jsou nepřátelské prostředky hromadného napadení, zvětšují rozsah průzkumných úkolů a kom-

plikují činnost průzkumných orgánů a prostředků.

Novými prostředky, kterými jsou nukleární zbraně velkých mohutností, rakety strategického použití a také do určité míry i strategické letectvo jsou vytvořeny podmínky pro zničení rozsáhlých prostorů, tj. splnění strategických cílů poměrně malými silami a v krátké době. Tím se zásadně zvyšuje význam momentu překvapení, který, jak tvrdí většina vojenských odborníků, může nejen zkomplikovat počáteční průběh války, ale rozhodnout i o jejím konečném výsledku.

Tím vším je dán význam průzkumu v soudobých podmínkách, který s dalším zdokonalováním bojových prostředků neustále poroste a čím dále tím více bude podmiňovat celkovou činnost vojsk a jejich úspěch v boji a operacích.

*

Nyní si povšimněme vlivu momentu překvapení na úkoly a činnost průzkumu.

Možnosti překvapení jak již bylo řečeno, jsou dány dosahem a ničivými účinky soudobých zbraní. Vzhledem k této skutečnosti, zainteresované státy udržují nepřetržitě vojska na vysokém stupni bojové pohotovosti a je třeba počítat také s tím, že součástí jejich strategických a operačních plánů, připravených již v míru, bude i rozdělení cílů mezi jednotlivé palebné prostředky s potřebnými souřadnicemi a propočty a s eventuální přípravou palebných postavení, zejména pro zbraně strategického významu. **Téměř**

všechny další přípravy, spojené se zabezpečením prvního hromadného úderu, mohou probíhat skrytě v mírových posádkách a palebné prostředky být zavedeny do postavení krátce před úderem. Ostatní vojska opustí mírové posádky s takovým časovým propočtem, aby jim odvetný úder nepřítele způsobil co nejmenší ztráty a mohla nejlépe využít účinků vlastních úderů. Při dobře promyšlené organizaci a za daného stavu bojové pohotovosti mohou veškeré práce, spojené s přímými přípravami prvního hromadného úderu, proběhnout ve velmi krátké době — za několik hodin, počítáme-li, že rakety pro strategické použití eventuálně i středního dosahu, budou ve stálých palebných postaveních a letectvo v pohotovosti na letištích.

Za těchto podmínek stojí průzkumné orgány před velmi obtížným úkolem, to je na podkladě poměrně kusých zpráv stanovit dobu nepřátelského hromadného úderu a včas odhalit jeho úmysl.

I když přípravy prvního úderu budou všemožně utajovány, jednak jim musí předcházet určité úkony, z kterých lze udělat alespoň přibližné závěry o tom, co nepřítel zamýšlí a právě na tyto je třeba zaměřit pozornost průzkumu.

Půjde zejména o postupné doplňování materiálu, opatření pro ochranu civilního obyvatelstva proti zbraním hromadného ničení, budování palebných postavení, zejména pro raketové zbraně operačního významu, zeměměřičské práce a různé úpravy terénu, předčasná povolání do vojenské služby nezbytných specialistů a řadu jiných drobnějších opatření, která je třeba důkladně hodnotit a činit z nich včas potřebné závěry. **Tato opatření nepřítele musí být signálem pro zvýšení pohotovosti vlastních vojsk, včasné aktivování zbraní předurčených k hro-**

madnému úderu a zejména všech druhů průzkumu, jak pro sledování dalších příprav nepřítele, tak i včasné zjištění a nepřetržité sledování činnosti jeho pohyblivých cílů.

To vše vyžaduje důkladně promyšlenou činnost všech zpravodajských orgánů, prostředků a potřebných příprav již v míru tak, aby k úkolům bylo přistoupeno co nejrychleji, tj. ihned po vydání patřičného signálu.

Možnosti průzkumu v této době budou značně omezeny. Proto je třeba zaměřit jej v první řadě na zjištění prostředků atomového napadení, tj. raketové prostředky a letectvo, na kterých spočívá první hromadný úder, neboť zbavením nepřítele jeho úderné síly jsou vytvořeny výhodné podmínky pro činnost pozemních vojsk. Tento úkol je možné splnit jen soustavným sledováním činnosti prostředků hromadného ničení nepřítele a udržováním v nepřetržitě bojové pohotovosti vlastních palebných prostředků v takovém množství, které by stačilo k umlčení a zničení nepřítele. Sledovat ostatní prostředky nepřítele můžeme v první fázi považovat za úkol druhořadý. To ovšem neznamena, že je nebudeme sledovat vůbec. K celkové činnosti vlastních vojsk plně postačí zjistit jejich pohyb, který hlásí v rámci první skupiny úkolu, aby pak mohlo být správně úkolováno průzkumné letectvo, které musí svoji činnost zahájit ihned po prvních hromadných úderech.

Současně s prvním úderem musí zahájit svou činnost i ostatní prostředky frontového a armádního průzkumu, které do té doby nemohly být použity. Stanovit jim konkrétní úkoly na základě vytvořivši se situace a zejména je včas vyslat do zájmových prostorů. Prostředky technického průzkumu aktivovat ještě před prvním hromadným úderem společně s prostředky pro pa-

ralyzování nepřátelské činnosti v éteru, tj. rušení jeho rádiového spojení a naváděcích systémů.

Uvedený způsob zahájení války není jediný. I příští válka může být zahájena za různých okolností a pro nás

příznivějších podmínek, které jsou v naší odborné literatuře dostatečně osvětleny. Uvedený způsob jsem volil proto, že skýtá největší možnosti překvapení, kterého válčící strany budou chtít plně využít.

K získávání zpráv v průběhu boje a operace

Zprávy o nepříteli, které budou velení a štáby potřebovat pro svou práci je možné rozdělit do dvou zásadních skupin.

Za prvé zprávy o prostředcích atomového napadení, které tvoří základ jeho palebné síly a může jimi podstatně ovlivnit činnost našich vojsk a vytvořit výhodné podmínky pro vlastní plánované akce.

Za druhé zprávy o pozemních vojscích, s kterými se vlastní vojska mohou v průběhu boje a operace setkat.

Všimněme si blíže první skupiny zpráv, které pro názornější objasnění dané problematiky rozdělíme na skupinu:

- a) raketových zbraní a atomové dělostřelectvo,
- b) letectvo.

Beze sporu největší potíže budou při zjišťování raketových prostředků a atomového dělostřelectva. Je tomu tak proto, že jde o velké množství samostatných cílů, které budou rozmístovány na velkých prostorech, důkladně zastírány a chráněny proti všem druhům průzkumu.

Proto si blíže všimněme možnosti jejich zjišťování a způsobu spolupráce průzkumných orgánů s prostředky, určenými k ničení zbraní hromadného napadení nepřítele.

Na první pohled se zdá, že pro zjišťování raketových zbraní a atomového dělostřelectva se nejlépe hodí vzdušný průzkum. Vezmeme-li v úvahu zastírací opatření nepřítele, možnosti

jeho protivzdušné obrany a snížení možnosti vzdušného průzkumu za nepříznivých povětrnostních podmínek a v noci, vidíme, že vzdušné prostředky nebudou s to tento úkol vždy plnit. K tomu by se nejlépe hodily **bezpilotní prostředky s průměrnou rychlostí a aparaturou**, která by dovozovala zjišťovat cíl za všech podmínek, samočinně je třídila a automaticky je předávala zainteresovaným místům. Lze předpokládat, že další rozvoj průzkumové techniky půjde tímto směrem.

Dokud tomu tak není, musí zjišťovat prostředky atomového napadení nepřítele **všechny druhy průzkumu**.

Prostředky rádiového odposlechu musí zjišťovat místa velení raketovým jednotkám a útvarům a letectvu. K tomu je ovšem třeba předem znát způsob rádiového spojení těchto prostředků a mít dostatek vyškolených kádru.

Pozemními radiolokátory budou zjišťovat zejména atomové dělostřelectvo a vojskové rakety v taktické hloubce, kde činnost pozemního průzkumu bude vzhledem k značnému nasycení prostoru nepřátelskými vojsky značně omezená. Vzhledem k tomu, že tyto prostředky ve většině případů nebude možno zničit ještě před jejich použitím, naskytá se otázka, zda nebude výhodné zjišťovat raketové prostředky též sledováním pohybu odpálených raket pomocí radiolokátorů a při dobré spolupráci zbraněmi, které jsou v pohotovosti, zničit je v palebném postavení dřív, než tato opustí.

I když značná nevýhoda skupin hloubkového průzkumu je jejich malá pohyblivost, která ztěžuje zjišťování a sledování malých cílů na větší vzdálenosti a za pohybu, je třeba počítat s jejich větším nasazením, než tomu bylo v minulé válce. Je však třeba důkladně rozpracovat formy jejich činnosti a materiální vybavení z hlediska úkolů, pro které budou používány. Do jejich materiálního vybavení by kromě spojovacích prostředků a prostředků pro optická pozorování měly vcházet i prostředky pro zaměřování nepřátelského rádiového spojení krátkého dosahu a radiolokátorů. Dále příslušníci hloubkového průzkumu musí být dostatečně vyškoleni pro rychlé určování charakteru zjištěných cílů a vyhodnocování získaných zpráv. Toto je důležité zejména pro sledování pohyblivých cílů, aby na základě jejich charakteristických vlastností, směru pohybu, charakteru terénu a celkové situace na bojišti mohl být správně určen jejich charakter a podle potřeby mohly být předány jinému průzkumnému orgánu (prostředku) k dalšímu sledování, nebo štábu. Z toho vidíme, že **samotným**

zjištěním cíle vše nekončí. Budou vznikat těžkosti s jejich dalším sledováním a zejména při zajištění do vyčkávacích prostorů nebo palebných postavení, které budou stranou od hlavních komunikací s dobrými možnostmi maskování. Z toho vyplývá nutnost důkladné součinnosti mezi jednotlivými průzkumnými prostředky, zejména orgány hloubkového průzkumu mezi sebou a s letectvem. Dále vzniká potřeba nepřetržitého řízení průzkumu odpovědnými průzkumnými orgány jednotlivých štábů.

Přehodnotíme-li důkladně celkové možnosti všech průzkumných prostředků, jakož i opatření nepřítele k utajení a ochraně raketových prostředků a atomového dělostřelectva dojdeme k závěru, že **přesné zjištění cíle bude mnohdy velmi obtížné a že v některých případech bude nutné udeřit i na prostory pravděpodobného rozmístění těchto zbraní.** Půjde o úderu rážemi větších mohutností a zásadní úloha v této situaci připadne štábům, které musí tyto prostory správně předvídat na základě celkové činnosti na bojišti a charakteru terénu.

K zjišťování nepřátelského letectva

I když jeho zjišťování je vzhledem k rozsáhlosti cílů a možnosti radiolokačních prostředků mnohem snadnější než zjišťování a sledování malých samostatných cílů, nelze považovat celý problém za dořešený. Za prvé nelze přesně říci, které letadlo je nosičem atomové nálože, za druhé při nízkých letech se mohou letadla nepozorovaně dostat nad naše vojska a za třetí i samotný letecký manévra bude možností průzkumu značně ztěžovat.

Proto kromě sítě radiolokačního pozorování je třeba vybudovat důkladnou síť vizuálního pozorování a zabez-

pečit rychlé předávání zpráv o nepříteli pomocí krátkých, ovšem známých a jasných signálů. Při tom položit důraz na to, aby byly včas aktivovány prostředky PVO, zejména ty, které jsou určeny pro boj s nízkými letícími cíli. Hlavní pozornost budeme věnovat zjištění nepřátelského letectva na letištích, kde jsou možnosti jeho ničení mnohem větší, než ve vzduchu. Důkladně je třeba sledovat návrat letectva z akcí na nová polní letiště, jakož i jejich přípravu pozemním personálem a činnost letectva v noci, které zpravidla bude využito k manévru letectva.

Několik úvah k ničení prostředků atomového napadení nepřítele

Jak jsem již uvedl, prostředky atomového napadení kromě letectva tvoří malé, samostatné, velmi pohyblivé cíle, roztroušené na velkých plochách. Podle zásad jejich činnosti budou v palebných postaveních setrvávat co nejkratší dobu, potřebnou ke střelbě. Jinak budou na přesunu nebo zamas-kované ve vyčkávacích prostorech, v kterých se budou příliš těžko zjišťovat. Tyto prostředky bude možné nejpravděpodobněji zjišťovat za přesunu, nebo v palebných postaveních po odpálení. Zjistit palebná postavení bude do určité míry ulehčeno i tím, že potřebují volné prostranství a určité zemní úpravy.

Za přesunu se k zjišťování i ničení hodí nejlépe letectvo, které může cíle nejen sledovat, ale současně i ničit. Jinak k ničení použijeme i raketové zbraně s tříštivou, nebo atomovou náplní, podle povahy cíle a možnosti vlastních raketových zbraní.

Často se setkáváme také s názorem, že k ničení zejména **vojskových raket nepřítele bude používáno klasické dělostřelectvo**. Vezmeme-li v úvahu jeho dostřel, rozlohu cíle a potřebu granátů z hlediska pravděpodobnosti zásahu, dojdeme k závěru, že při dnešním početním stavu dělostřelectva nehledě na jeho palebné možnosti, jsou možnosti ničení vojskových raket nepřítele **velmi málo pravděpodobné**. Dělostřelectvo použijeme k umlčování a ničení nepřátelského dělostřelectva a minometů včetně atomového dělostřelectva menších ráží.

Z toho je možné učinit závěr, že rakety a letectvo nepřítele budeme ničit raketovými prostředky a letectvem.

Setkáme se i s názory, že zbraně hromadného napadení nepřítele budou ničit pozemní vojska, zejména tankové jednotky, vzdušné výsadky a diverzní

skupiny. Požadavek v zásadě správný, ovšem je třeba posoudit možnosti těchto prostředků a podle toho je také úkolovat.

Prostředky atomového napadení mohou být pozemními vojsky zničeny v útoku a obzvláště v jeho vrcholné fázi — pronásledování. Snahou nepřítele za této situace však bude tyto prostředky včas z boje vytáhnout, proto je zde nutná důkladná spolupráce mezi pozemními vojsky a letectvem, které musí zabránit včasnému odchodu těchto prostředků do týlu. Jinak přímé setkání pozemních vojsk s raketovými prostředky nepřítele bude jen nahodilé.

Vzdušné výsadky mohou však být takovým úkolem přímo pověřeny. Ovšem zde je nutné důkladně zvážit jak možnosti, tak i účelnost jejich použití pro tyto úkoly.

Jiné je použití diverzních skupin. I když prostředky atomového napadení budou dobře chráněny, diverzní skupiny mají možnost na přesunech, kde nepřítel nemůže provést dostatečná ochranná opatření, přiblížit se k zájmovým prostorům na účinný dostřel a tyto prostředky s překvapením účinně ničit.

Dále více pozornosti bude třeba věnovat zjišťování a ničení skladů atomové munice, pohonných hmot pro rakety a všeho, co s jejich použitím souvisí.

Při ničení zbraní atomového napadení, zejména raketových prostředků nepřítele vystupuje do popředí čas. A právě vzhledem ke krátkému časovému setrvání těchto prostředků na jednom místě, je třeba důkladné a přímé spolupráce průzkumných orgánů s palebnými prostředky. **Předávání zpráv a pokynů k úderu na zjištěné prostředky atomového napadení ne-**

přítele prostřednictvím štábů a velitelů je příliš zdoluhavé. Z toho důvodu musíme zvážit, zda nebude účelné zabezpečit průzkumným orgánům přímé spojení s raketovými prostředky a letectvem, které jsou pro tento úkol vyčleněny. Rovněž je nutné zvážit, zda pro boj s raketovými zbraněmi nepříteli organizovat speciální palebné skupiny, tj. organizovat boj s prostředky atomového napadení nepříteli obdobným způsobem, jak byl organizován boj s nepřátelským dělostřelectvem v minulé válce v Sovětské armádě.

Rovněž je třeba počítat s tím, že při dalším technickém zdokonalování raketových prostředků budou se jejich manévrovací schopnosti dále zvyšovat a jen se zlepšováním pracovních metod a organizace již nevystačíme. Situace vyžaduje automatizaci celého systému boje s nepřátelskými atomovými zbraněmi, tj. hledat takové technické prostředky, které by byly schopny předat informace, rychle je vyhodnotit, zvolit nejúčinnější a neekonomičtější palebný prostředek a předat mu potřebné střelecké prvky.

Úspěch soudobých operací bude podmíněn palebnou silou, která dovoluje příznivou změnu v poměru sil v nevídaně krátké době. Proto celé naše snažení musí se zaměřit především na palebné prostředky nepříteli, zejména na prostředky atomového napadení. Proto se jejich ničení přikládá takový důraz. Jde o úkol velmi těžký, který vyžaduje důkladný teoretický rozbor možností nepříteli i vlastních prostředků, praktické ověření platných zásad a získaných poznatků a hledání nových forem boje s těmito prostředky nepříteli.

Velitelé a jejich štáby budou pro svou práci dále potřebovat znát, jaké jiné prostředky hromadného ničení nepřítel může použít, zámysli nepříteli a

silý a prostředky, která má k dispozici.

Za používání nukleárních zbraní nabývají na svém významu i zprávy o změnách terénu, způsobených zejména atomovými údery a povětrnostními podmínky, s kterými je kromě jiného spojena radiační situace.

Průzkum těchto částí nepříteli je podstatně snadnější; určité potíže budou vznikat při sledování pohybu svazků a samostatných útvarů v noci a za ztížené viditelnosti. Na těchto úkolech se bude v převážné míře podílet letectvo, skupiny hloubkového průzkumu do nichž se budou začleňovat i příslušníci speciálních druhů průzkumu. A jednotky vševojskového průzkumu. Aby průzkumné prostředky mohly být správně využity, je povinností průzkumných oddělení frontu a armády ukládat těmto konkrétní úkoly na základě důkladného vyhodnocení situace a předvídání činnosti nepříteli a nepřetržitě usměrňovat jejich činnost. Hlavní důraz především soustřeďovat na obrněná, tanková a výsadková vojska, prostory radiolokačních prostředků a místa velení. Získané zprávy předávat již vyhodnocené s patřičnými závěry o předpokládané další činnosti nepříteli.

Celkové vyhodnocení nepříteli je věcí průzkumných oddělení frontu a armády, které je připravují pro potřeby velitelů.

Velitele armády bude zajímat asi tento rozsah zpráv:

1. nepřátelský svaz, který je v zájmovém prostoru armády, jeho složení, operační uskupení, síla jednotlivých sledů, počty prostředků atomového napadení, tanků a dělostřelectva.
2. Síla vzdušné podpory protistojících vojsk nepříteli.
3. Prostory rozmístění dalších operačních záloh nepříteli, které mohou

zasáhnout do zájmového prostoru armády.

4. Možnosti přísunu dalších sil ze stran.

5. Pravděpodobný zámysl nepřítele.

6. Předpokládané časové možnosti nepřítele.

7. Návrh na opatření pro ničení nepřítele a činnosti vlastních vojsk.

Informace musí být zpracované tak, aby veliteli dávaly přehled o celkové

činnosti nepřítele s návrhy na potřebná opatření a ne ve formě jednotlivých dílčích zpráv, z kterých by si velitel měl dělat závěry sám.

Na druhé straně povinnosti velitele a zejména náčelníka štábu, do jehož kompetence průzkum spadá je, ukládat průzkumu konkrétní úkoly, aby mohlo být průzkumných orgánů správně a ekonomicky využito a zejména shodně s plánovaným zámyslem.

Průzkum nepřítele v soudobých podmínkách musí být nepřetržitý, cílevědomý, vedený se vši houževnatostí. Co je nejdůležitější, že na zjištěné zprávy je třeba ihned reagovat, ničit nepřítele již na dalekých přísunech a tím vytvářet výhodné podmínky pro vlastní činnost. Je třeba vytvářet vhodné podmínky pro práci průzkumných orgánů a zejména jejich technické vybavení.
